

บทที่ 2

กรอบทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นคอยสุเทพ เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เรียกว่า "พฤติกรรมร่วม" (collective behavior) ดังนั้น ในการศึกษาวิจัย เรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เรื่อง "พฤติกรรมร่วม" รวมทั้งที่เกี่ยวกับ "ขบวนการทางสังคม" (social movement) ซึ่งเป็นลักษณะของพฤติกรรมร่วมแบบหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อทำความเข้าใจในมิติต่าง ๆ และศึกษาแนวทางการอธิบายการเข้าร่วมในพฤติกรรมร่วมและขบวนการทางสังคมของทฤษฎีแนวต่าง ๆ เพื่อพิจารณาว่ามาใช้เป็นแนวทางในการตั้งสมมุติฐานในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังจะได้เสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. คำนิยามและมโนทัศน์ เกี่ยวกับ พฤติกรรมร่วม ขบวนการทางสังคม และการเข้าร่วมในพฤติกรรมร่วมและขบวนการทางสังคม
2. แนวทางการอธิบายการเข้าร่วมในพฤติกรรมร่วมและขบวนการทางสังคม
 - 2.1 แนวจิตวิทยาสังคมแบบ เก้า (Traditional Social-Psychological Approaches)
 - 2.2 แนว "การระดมทรัพยากร" (Resource Mobilization Theory)
 - 2.3 ทฤษฎี "การระดมพลัง และ การเข้าร่วม" (Mobilization and Participation Theory) ของ Bert Klandermans (1984: 583-600)
3. ข้อเสนอในการวิจัย
4. สรุปตัวแปรสมมุติฐานการวิจัย
5. สมมุติฐานการวิจัย

1. บทบาทคนและคำนิยามเกี่ยวกับพฤติกรรมร่วม ขบวนการทางสังคม และการเข้าร่วม

นักสังคมวิทยาใช้คำว่า "พฤติกรรมร่วม" (collective behavior) ในความหมายกว้าง ๆ ว่าหมายถึง "รูปแบบและพฤติกรรมทางสังคมที่ปรากฏขึ้น และมีลักษณะที่นอกเหนือจากพฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับว่าถูกต้อง" (Lofland, 1981: 41) หรืออีกนัยหนึ่ง "พฤติกรรมร่วม เป็นพฤติกรรมที่ไม่ได้ถูกควบคุมอย่างเต็มที่โดยบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมตามที่ได้รับการจัดระเบียบไว้" (Oberschall, 1973: 14-15)

Smelser (1962: 8) ได้อธิบายพฤติกรรมร่วมในลักษณะเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้นว่า "พฤติกรรมร่วม คือ การระดมพลังบนพื้นฐานของความเชื่อหนึ่ง ๆ ซึ่งเป็นการให้ความหมายใหม่แก่การกระทำทางสังคม... ความเชื่อดังกล่าวแตกต่างจากความเชื่อที่ชี้นำพฤติกรรมแบบอื่น ๆ ... พฤติกรรมร่วมจึงไม่ใช่พฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับว่าถูกต้อง"

Oberschall (1973: 14-15) กล่าวว่า การศึกษาพฤติกรรมร่วมจึง เป็นการศึกษาสถานการณ์ทางสังคมที่ค่อนข้างไร้โครงสร้าง และศึกษาผลผลิตของสถานการณ์เหล่านั้น เช่น ฝูงชน การจลาจล การโจษจัน มติมหาชน และขบวนการทางสังคม

Zurcher และ Snow (1981: 447) นิยาม "ขบวนการทางสังคม" (social movement) อย่างกว้าง ๆ ว่า เป็นการแสดงออกอย่างชัดเจนร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ประชาชนพิจารณาว่าเกี่ยวข้องกับพวกตน ขบวนการจึงเป็นความพยายาม โดยตั้งใจที่จะสนับสนุนหรือต่อต้าน การเปลี่ยนแปลงในระยะยาวของกลุ่ม ของสังคม หรือของโลก ซึ่งคนเหล่านั้น เป็นส่วนหนึ่งอยู่ ความพยายามนั้นกระทำโดยผ่านวิธีการหลาย ๆ วิธี ซึ่งรวมถึงการใช้ความรุนแรง การปฏิวัติ หรือการถอนรากไปสู่ชุมชน ในอุดมคติ ด้วย... ลักษณะที่สำคัญร่วมกันของขบวนการทางสังคมต่าง ๆ ก็คือ เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง โดยสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งที่เป็นอยู่ ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม หรือแสดงถึงความสัมพันธ์ ระหว่างระบบความเชื่อกับความสำคัญของมนุษย์ หรือการกระทำทางสังคม ในการดำเนินชีวิตทางสังคม

จากคำนิยามและมโนทัศน์ของพฤติกรรมร่วมและขบวนการทางสังคมข้างต้น การศึกษาค้นคว้าการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่จะทำการศึกษารายการครั้งนี้ มีลักษณะเป็นขบวนการทางสังคมซึ่งเป็นผลผลิตของพฤติกรรมร่วมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม ในลักษณะที่โครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าจังหวัดเชียงใหม่ ที่ถูกเสนอโดยหน่วยงานของรัฐบาลร่วมกับเอกชนนั้น ขัดแย้งกับความต้องการและระบบความเชื่อของประชาชนชาวเชียงใหม่ ทำให้เกิดการรวมตัวกันของประชาชนบางกลุ่มในเชียงใหม่ เพื่อต่อต้านโครงการดังกล่าว โดยมีการกระทำที่เป็นการแสดงออกซึ่งการคัดค้านโครงการนี้ร่วมกันหลายอย่าง ดังนั้น ในการศึกษาเพื่อหาข้ออธิบายการเข้าร่วมการศึกษาค้นคว้าการสร้างกระเช้าลอยฟ้าของชาวเชียงใหม่ครั้งนี้ จึงได้ทบทวนทฤษฎีและแนวทางการอธิบายการเข้าร่วมในพฤติกรรมร่วมและขบวนการทางสังคม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาดังจะได้เสนอต่อไป

การเข้าร่วมขบวนการทางสังคม

การเข้าร่วมขบวนการทางสังคม เป็นการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับขบวนการทางสังคมที่ได้รับความสนใจศึกษามากที่สุดแง่มุมหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักทฤษฎีแนวจิตวิทยาสังคม เนื่องจากนักทฤษฎีแนวนี้มีฐานคติ (assumptions) ร่วมกันว่า เงื่อนไขมาก่อน (pre-conditions) ที่สำคัญสำหรับการเกิดขบวนการทางสังคม ก็คือ ความรู้สึกไม่พึงพอใจร่วมกัน ความเชื่อร่วมกัน เกี่ยวกับสาเหตุและวิถีทางที่เป็นไปได้ในการที่จะลดความรู้สึกไม่พึงพอใจนั้น การขยายขอบเขตหรือการเพิ่มความรุนแรงของความรู้สึกไม่พึงพอใจ หรือความรู้สึกว่าถูกเอารัดเอาเปรียบ ตลอดจนพัฒนาการของอุดมการณ์เกิดขึ้นก่อนที่จะเกิดปรากฏการณ์ของขบวนการทางสังคม (McCarthy และ Zald, 1976: 1214)

แม้ว่าการให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลที่เข้าร่วมขบวนการทางสังคม และการวิเคราะห์แนวจิตวิทยาสังคม เกี่ยวกับการเข้าร่วมขบวนการทางสังคม จะประสบความสำเร็จในการอธิบายการเกิดขบวนการทางสังคม โดยเฉพาะหลังทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา และถูก

แทนที่ด้วยการวิเคราะห์แนวสังคมวิทยา ที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทางโครงสร้างและ
 ทรัพยากรที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม เป็นต้น¹ ก็ตาม แต่เนื่องจากพลังประชาชน เป็นทรัพยากรที่
 สำคัญที่ขบวนการต้องการ เพื่อที่จะเพิ่มผลประโยชน์ของขบวนการ (Zurcher และ Snow,
 1981: 449 อ้าง Wilson) ดังนั้นจึงพบว่า ลักษณะที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของการวิจัย เกี่ยวกับ
 พฤติกรรมร่วมที่ผ่านมา คือ การศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มปริมาณสมาชิก (Zurcher และ Snow,
 1981: 449 อ้าง Marx และ Wood)

Oberschall (1973: 146) กล่าวถึงการเข้าร่วมขบวนการทางสังคมของบุคคลว่า
 มีความหลากหลาย ทั้งในแง่ระดับความลึกของการเข้าร่วม (degree of involvement)
 และความรุนแรง (intensity) ดังนั้น ในการศึกษาการเข้าร่วมขบวนการทางสังคมจึงควร
 แยกระดับต่าง ๆ ของการเข้าร่วม เช่น การเข้าร่วมในฐานะเป็นผู้นำสูงสุด ผู้นำในระดับ
 รองลงมา สมาชิกขบวนการ และประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ ควรแบ่งช่วงความรุนแรงของ
 การเข้าร่วมตั้งแต่พวกที่สนับสนุนด้วยความเห็นใจเฉย ๆ ผู้สังเกตการณ์อยู่ห่าง ๆ ไปจนถึง
 พวกที่เข้าร่วม ในกิจกรรมการคัดค้านของขบวนการ และอาจรวมไปถึงที่อยู่ฝ่ายตรงข้าม
 ขบวนการด้วย

สำหรับการศึกษาการเข้าร่วมการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นคอยสุเทพของ
 ชาวเชียงใหม่ครั้งนี้ จะศึกษาพวกที่เข้าร่วมการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าที่ผ่านมา ใน
 ระดับที่เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในการคัดค้าน ที่ใช้ชื่อร่วมกันว่า "ชมรมเพื่อเชียงใหม่"
 รวมทั้งระดับประชาชนทั่ว ๆ ไปด้วย เพื่อที่จะดูว่า ในบรรดาบุคคลเหล่านี้มีความแตกต่างของ
 ระดับความลึกของการเข้าร่วมในการคัดค้านอย่างไร และความแตกต่างดังกล่าว เป็นอิทธิพลของ

¹ จะได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางฐานคติของทฤษฎีและจุดเน้นในการวิเคราะห์
 ขบวนการทางสังคม ในรายละเอียด ในหัวข้อ แนวทางการอธิบายการเข้าร่วมในพฤติกรรมร่วม
 และขบวนการทางสังคม

ความแตกต่างของปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมที่ศึกษาอย่างไร หรือไม่

การจัดระดับความลึกของการเข้าร่วมการคัดค้านกระเข้าลอยฟ้าครั้งนี้ อาศัยแนวคิดการจัดระดับของการเข้าร่วมทางการเมืองมาเป็นแนวทาง ซึ่ง Milbrath และ Goel (1970: 18-19) ได้กล่าวถึง การจัดลำดับความสูงต่ำของการเข้าร่วมทางการเมืองประเภทต่าง ๆ ว่า มักจะยึดหลักในเชิงตรรก (logic) ที่ว่า การเข้าร่วมทางการเมืองแต่ละประเภทนั้น ต่างก็ใช้ทรัพยากร เช่น เวลา เงินทอง ตลอดจนพลังงานและอื่น ๆ ที่แตกต่างกัน ดังนั้น กิจกรรมการเข้าร่วมแบบใดที่บุคคลได้ให้ความทุ่ม เทมาก สูญเสียหรือใช้จ่ายทรัพยากรมาก ก็จะถือว่าเป็นการเข้าร่วมทางการเมืองที่อยู่ในระดับสูงกว่ากิจกรรมการเข้าร่วมประเภทอื่น ๆ ความล้าด้อยลงไป

Milbrath (1970: 17-28) ได้จัดระดับการ เข้าร่วมทางการเมืองจากระดับสูงสุด ไปสู่ต่ำสุดเอาไว้ ดังนี้

1. การได้รับ เลือก เข้าดำรงตำแหน่งของรัฐบาลและของพรรคการเมือง
2. การลงสมัครเป็นผู้เข้ารับการเลือกตั้ง เพื่อที่จะ เข้าไปดำรงตำแหน่งของรัฐบาล
3. การวิ่งเต้น เพื่อหาเงินสนับสนุนพรรคการเมืองหรือผู้สมัคร เข้ารับการเลือกตั้ง
4. การเข้าประชุมกับบุคคลชั้นหัวหน้าของพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการบริหารพรรค และการประชุม ในการวางแผนการต่าง ๆ ของพรรค
5. การเป็นสมาชิกที่กระตือรือร้นของพรรคการเมือง
6. การเสียสละเวลาเพื่อช่วย ในการรณรงค์หาเสียง
7. การเข้าร่วมชุมนุมหรือการประชุม ในทางการเมือง
8. การบริจาคเงินทองเพื่อช่วย เหลือพรรคการเมืองหรือผู้สมัคร เข้ารับการเลือกตั้ง
9. การติดต่อกับ เจ้าหน้าที่บ้าน เมืองหรือผู้นำทางการเมือง
10. การติดกระดาษหรือแผ่นป้ายของพรรคการเมือง หรือแสดงถึงผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง บน เสื้อผ้าหรือบนรถยนต์

11. การพยายามหุดจาที่ เป็นการชักชวนให้บุคคลอื่น ๆ ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง
ในทางใดทางหนึ่ง

12. การหุดคุดหรือสนทนากันใน เรื่องราวที่ เกี่ยวข้องกับทางการ เมือง

13. การไปใช้สิทธิออกเสียงในการเลือกตั้ง

14. การรับทราบสิ่งกระตุ้นทางการเมือง เช่น การรับข่าวสารทางการเมืองจาก
สื่อมวลชน

15. พวกที่มีความเฉื่อยหรือเฉยเมยในทางการเมือง (apathetics)

2. แนวทางการอธิบายการเข้าร่วมในพฤติกรรมร่วมและขบวนการทางสังคม

2.1 แนวจิตวิทยาสังคมแบบเก่า (Traditional Social-psychological Approaches)

การอธิบายการเข้าร่วมขบวนการทางสังคมของบุคคล เป็นประเด็นหลักของ
การศึกษาเรื่องขบวนการทางสังคม ในสมัยก่อนทศวรรษ 1960 (Jenkins, 1983: 528)
การวิจัยและการสร้างทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเป็นสมาชิกของขบวนการทางสังคมส่วนใหญ่
ไม่ว่าจะกระทำโดยนักจิตวิทยาหรือนักสังคมวิทยา เป็นการแสวงหาคำอธิบายด้วยการวิเคราะห์
ในระดับจิตวิทยาสังคมและแรงจูงใจ ฐานคติพื้นฐานที่สำคัญก็คือ ผู้เข้าร่วมขบวนการแตกต่าง
จากผู้ไม่เข้าร่วมที่สำคัญ ในเรื่องของคุณลักษณะบุคลิกภาพ และ/หรือ สภาวะทางการรับรู้ของ
บุคคล (cognitive state) (Zurcher และ Snow, 1981: 449)

Zurcher และ Snow (1981: 449) กล่าวถึงการศึกษาจำนวนมากที่มี
กระทำโดยมีฐานคิดดังกล่าว ได้ศึกษาความเชื่อมโยงในแง่ของหน้าที่ทางจิตวิทยาระหว่างสิ่ง
ต่อไปนี้

1) สภาวะทางโครงสร้างที่เป็นปัญหากับการเปลี่ยนแปลง (โดยทั่วไป
เรียกว่า "ความตึงเครียดทางโครงสร้าง" หรือ structural strains)

2) ลักษณะทางจิตวิทยาสังคมของผู้ที่มีศักยภาพที่จะเข้าร่วมและผู้ที่ไม่เข้าร่วม
จริง ๆ

3) เป้าหมายและอุดมการณ์ของขบวนการ

ทฤษฎีหรือแนวคิดหลักที่ถูกนำมาใช้ในการอธิบายการเข้าร่วมขบวนการทางสังคมตามแนวทางนี้ ได้แก่ ทฤษฎีแนวจิตวิทยาสังคม เช่น ทฤษฎี mass society แนวความคิดเกี่ยวกับ "ความรู้สึกถูกเอาเปรียบโดยเปรียบเทียบ" (relative deprivation)² และทฤษฎีพฤติกรรมร่วม (collective behavior theory) เป็นต้น ซึ่งทฤษฎีเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของความรู้สึกไม่พึงพอใจ (grievances) ของปัจเจกบุคคล ที่เกิดจากความตึงเครียดทางโครงสร้าง เนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างรวดเร็ว ที่เป็นสาเหตุให้บุคคลเข้าร่วมขบวนการทางสังคม

ทฤษฎีเหล่านี้แม้จะมีสมมุติฐานที่แตกต่างกัน แต่มีฐานคิดร่วมกันว่า การเข้าร่วมขบวนการทางสังคมเกิดขึ้นได้ไม่บ่อยนัก ความไม่พึงพอใจ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราว ขบวนการกับการกระทำที่ได้รับการยอมรับว่าถูกต้อง (institutionalized actions) มีความแตกต่างกันอย่างมาก และผู้เข้าร่วมขบวนการขาดเหตุผล แม้จะไม่ถึงกับไร้เหตุผลโดยสิ้นเชิง (Jenkins, 1983: 528)

McLaughlin (1969: 69-71) ได้สรุปปัจจัยร่วมที่ปรากฏในงานวิจัยต่าง ๆ ตามแนวนี้ไว้ ดังนี้

² Gurr (ใน Oberschall, 1978: 300) กล่าวถึงความหมายของ "ความรู้สึกถูกเอาเปรียบโดยเปรียบเทียบ" (relative deprivation) ว่าหมายถึง ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คนคิดว่าเขาควรจะได้ กับสิ่งที่เขาได้รับจริง ๆ

1) ความไม่พึงพอใจในชีวิตของบุคคล ที่ทำให้บุคคลนั้นแสวงหาข้อสรุปในการเข้าร่วมขบวนการทางสังคม โดยที่แบบของความไม่พึงพอใจที่จะทำให้บุคคล เข้าร่วมขบวนการทางสังคมต้องประกอบด้วย ความรู้สึกถูกเอารัดเอาเปรียบเท่านั้น (McLaughlin, 1969: 70 อ้าง Maier)

นอกจากนั้น การที่บุคคลรู้สึกถูก เอารัด เอาเปรียบและมีความกดดันนั้น ยังเกี่ยวข้องกับความคาดหวัง (expectations) ที่บุคคลมี เช่น งานของ James C. Davies ซึ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ความไม่พึงพอใจกับพฤติกรรมร่วม และสร้างทฤษฎีการปฏิวัติ (theory of revolution) ขึ้น เขาพบว่า การปฏิวัติเกิดขึ้น เมื่อช่วงเวลาที่ยาวนานของความสำเร็วจิตตามมาด้วย การหักเหทางเศรษฐกิจในช่วงระยะสั้น ๆ ความคาดหวังของประชาชนต่อ เศรษฐกิจและสังคม ในทางที่ดี จะยังคงมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้ง ๆ ที่ เศรษฐกิจและสังคม ได้ถอยหลังกลับ เนื่องจากความคาดหวังนี้ ประชาชนจะรู้สึกถูก เอารัด เอาเปรียบและมีความกดดัน (McLaughlin, 1969: 70 อ้าง Davies)

2) บุคคลิกภาพของบุคคล ซึ่งในสังคมหนึ่ง ๆ จะมีแบบของบุคคลิกภาพ บางแบบที่มีแนวโน้มจะ เข้าร่วมขบวนการทางสังคมมากกว่าแบบอื่น ๆ เช่น Adorno และคณะ (1950) ได้พรรณาลักษณะของบุคคลิกภาพของปัจเจกบุคคลที่น่าจะเข้าร่วม ในกลุ่มผู้นำ (authoritarian groups) หรือที่ Lasswell (1930) ได้พูดถึงบุคคลิกภาพในแง่จิตวิทยาของผู้นำขบวนการทางการเมือง หรือที่ Brinton (1938) ได้ศึกษาถึงบุคคลิกภาพแบบต่าง ๆ ของนักปฏิวัติ เป็นต้น (McLaughlin, 1969: 70 อ้าง Adorno, Lasswell, Brinton)

3) อุดมการณ์ นักทฤษฎีบางท่านได้กล่าวว่า ความกดดันที่มีร่วมกันของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตวิทยาคล้ายคลึงกัน ไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดขบวนการทางสังคมได้ แต่ขบวนการทางสังคมจะดึงดูดสมาชิกให้มารวมตัวกันได้ต้องมีสิ่งที่เรียกว่า "ระบบความเชื่อ" ที่แสดงออกซึ่ง เป้าหมายและอุดมคติของขบวนการด้วย ระบบความ เชื่อดังกล่าวนี้ประกอบอยู่ใน "อุดมการณ์ของขบวนการ" เช่น ในงานของ Michael Walzer เกี่ยวกับบทบาทของ

อุดมการณ์ในลัทธิเพียวริตัน (Puritanism) ซึ่งเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งที่ถ่วงดุลย์ระหว่างแนวทางที่ปฏิเสธบทบาทของอุดมการณ์ในขบวนการทางสังคม กับแนวทางที่ให้ความสำคัญกับอุดมการณ์มากเกินไป (McLaughlin, 1969: 71 อ้าง Walzer).

ในข้อเขียนของ Walzer ยังชี้ให้เห็นว่า การตอบคำถามที่ว่า "ทำไมคนจึงเข้าร่วมในขบวนการทางสังคม" นั้น ต้องการการวิเคราะห์ตัวแปรอย่างน้อย 3 ตัวแปร คือ องค์ประกอบทางสังคม (social context), ลักษณะบุคคลิกภาพของปัจเจกบุคคล (personality characteristics of individual men) และอุดมการณ์ (ideology) ซึ่งบุคคลพัฒนาขึ้นมาเพื่อโต้ตอบกับสถานการณ์ (McLaughlin, 1969: 71 อ้าง Walzer)

ข้อบกพร่องของแนวจิตวิทยาสังคมแบบเก่าในการอธิบายการเข้าร่วมขบวนการทางสังคม

การอธิบายการเข้าร่วมขบวนการทางสังคมด้วยองค์ประกอบเกี่ยวกับแรงจูงใจ ลักษณะบุคคลิกภาพ และอุดมการณ์ ของแนวจิตวิทยาสังคมแบบเก่านี้ ได้ประสบความสำเร็จล้มเหลวในการอธิบายขบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นตั้งแต่ทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา ทั้งนี้ เพราะขบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นในระยะนั้นมีจำนวนมากและมีลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น ขบวนการของพวกฟาสซิสต์ในเยอรมันนี ขบวนการของนักศึกษา ขบวนการสิทธิพลเมือง ขบวนการสหภาพแรงงาน ขบวนการต่อต้านการทําท้ง และต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ เป็นต้น (Klandermans, 1984: 583) ปรัชญาการเหล่านี้ได้ท้าทายฐานคติทางทฤษฎีของแนวจิตวิทยาสังคม ที่ว่า การเข้าร่วมขบวนการทางสังคมเกิดขึ้นได้ไม่บ่อยนัก ความไม่พึงพอใจเกิดขึ้นชั่วคราวชั่วคราว ขบวนการกับการกระทำที่ได้รับการยอมรับว่าถูกต้องมีความแตกต่างกันมาก และผู้เข้าร่วมขบวนการขาดเหตุผล แม้จะไม่ถึงกับไร้เหตุผลโดยสิ้นเชิง (Jenkins, 1983: 528)

Zurcher และ Snow (1981: 453) กล่าวถึงผลงานแนวสังคมวิทยาจำนวนมากที่ได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ทางสมมุติฐานระหว่างความตึงเครียดทางจิตวิทยาสังคม

ที่มีอยู่ก่อน กับการเข้าร่วมในขบวนการ และพบว่าไม่อาจสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ที่แน่นอนได้ (relatively indeterminate relationship) (Zurcher และ Snow อ้าง Aberle, Hobsbawm และ Useem)... หรือที่ Tilly และคณะ ได้ทำการศึกษากิจการปฏิวัติในยุโรป และได้แสดงข้อมูลไว้ในหนังสือ ชื่อ "The Rebellious Century, 1830-1930" ที่ชี้ให้เห็นว่า การต่อสู้ของพลเมืองใน ฝรั่งเศส อิตาลี และเยอรมันนี้ ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความรู้สึกถูกเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ ความกดดันทางการเมืองอย่างรุนแรง หรือ การเปลี่ยนแปลงสังคมในระยะสั้น (Zurcher และ Snow, 1981: 453 อ้าง The Tillys) เป็นต้น

จากข้อสังเกตคล้าย ๆ กัน ที่ได้จากการศึกษาของนักวิจัยต่าง ๆ Zurcher และ Snow (1981: 454) ได้สรุปว่า "เป็นการสมเหตุสมผลที่จะโต้แย้งว่า ความรู้สึกถูกเอารัดเอาเปรียบและความแปลกแยก เพียงแต่ให้สภาวะของการระลึกรู้ (cognitive state) ซึ่งอาจนำไปสู่การเข้าร่วมขบวนการทางสังคม แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเข้าร่วมขบวนการทางสังคม"

ได้มีผู้วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเหตุผลของความล้มเหลวในการอธิบายการเข้าร่วมขบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้น ในทศวรรษ 1960 ของแนวจิตวิทยาสังคมแบบเก่าไว้มาก เช่นที่ Mclaughlin (1969: 2) ได้กล่าวว่า การใช้แนวคิดเชิงจิตวิทยาแบบง่าย ๆ เป็นเรื่องอันตราย เนื่องจากการวิเคราะห์เชิงจิตวิทยาดูเหมือนจะเป็นการสรุปเองง่าย ๆ ว่า แรงจูงใจต่าง ๆ นั้น เป็นสาเหตุให้ปัจเจกบุคคลนำตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับขบวนการทางสังคม เป็นการละเลยเรื่องเกี่ยวกับพัฒนาการ เช่น การพัฒนาของโครงสร้างองค์กร เป็นต้น นอกจากนี้ Mclaughlin (1969: 69) ยังกล่าวอีกว่า องค์ประกอบเกี่ยวกับแรงจูงใจซึ่งเป็นตัวนำไปให้ปัจเจกบุคคลเข้าร่วมในขบวนการทางสังคมนั้น แม้แต่สำหรับตัวบุคคลเองก็ไม่มี ความชัดเจน ผู้สังเกตการณ์จึงไม่น่าจะเข้าใจมันได้กระจ่าง ทั้งนี้เพราะ แรงจูงใจที่แท้จริง อาจถูกปิดบังทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ความซับซ้อนและการให้ความสำคัญกับแรงจูงใจ มากเกินไป ทำให้การประเมินในลักษณะวัดดูวิสัยทำได้ยากยิ่ง

ปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งฐานคติทาง ทฤษฎีและจุดเน้นในการวิเคราะห์เกี่ยวกับขบวนการทางสังคม ซึ่งในที่สุดได้มีการสร้างทฤษฎี ใหม่ขึ้น คือ "ทฤษฎีระดมทรัพยากร" (resource mobilization theory) (Jenkins, 1983: 528) นับแต่นั้นมา ทฤษฎีนี้ก็กลายมาเป็นทฤษฎีสำคัญในการศึกษาเรื่องขบวนการทาง สังคม

2.2 แนว "ทฤษฎีระดมทรัพยากร" (Resource Mobilization Theory)

ทฤษฎีระดมทรัพยากร ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ในการศึกษาขบวนการทางสังคมมี ฐานคติและจุดเน้นในการวิเคราะห์ที่แตกต่างจากแนวจิตวิทยาสังคมแบบเก่า ที่สำคัญก็คือ แนวทางใหม่นี้ เน้นความต่อเนื่องระหว่างขบวนการกับการกระทำที่ได้รับการยอมรับว่าถูกต้อง ความมีเหตุมีผลของผู้เข้าร่วมขบวนการ ปัญหาเกี่ยวกับยุทธวิธีที่ขบวนการต้องเผชิญ และ บทบาทของขบวนการในฐานะเป็นวิธีการเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม (Jenkins, 1983: 528) แนวทางใหม่นี้จึงอิงกับทฤษฎีทางการเมือง สังคมวิทยา และ เศรษฐศาสตร์ มากกว่ากับจิตวิทยา สังคมของพฤติกรรมร่วม (McCarthy และ Zald, 1977: 1213)

Zurcher และ Snow (1981: 467) กล่าวว่า แนวระดมทรัพยากร มอง ขบวนการทางสังคมในลักษณะของการกระทำ ในที่ซึ่งมีองค์กรหลายองค์กร จึงมุ่งความสนใจ ไปที่ความเชื่อมโยงระหว่าง องค์กรของขบวนการหนึ่ง กับกลุ่มหรือขบวนการอื่น ภายใน สภาพแวดล้อมของการปฏิบัติการของขบวนการ นอกจากนั้น แนวทางนี้ไม่ได้สนใจแต่เพียง ระยะ เริ่มต้นของขบวนการ แต่ได้ให้ความสำคัญกับตลอดช่วงชีวิตของขบวนการ การตรวจสอบ ผลของขบวนการ กลายมาเป็นส่วนสำคัญของการศึกษา

McCarthy และ Zald (1977: 1216) กล่าวว่า ทฤษฎีระดมทรัพยากรให้ความสำคัญกับการศึกษา การรวบรวมทรัพยากร ทั้งทรัพยากรที่เป็นเงินและกำลังคน³ ทั้งนี้เพราะมองว่าทรัพยากรเป็นสิ่งจำเป็นในการเข้าสู่ความขัดแย้งทางสังคม โดยทรัพยากรนั้นต้องถูกรวบรวมเพื่อจุดประสงค์ในการรวมตัวของกลุ่ม และการรวบรวมทรัพยากรยังต้องการกลุ่มที่มีรูปแบบในระดับต่ำสุดขององค์กร ดังนั้น จึงเป็นการมุ่งความสนใจไปที่องค์กรของขบวนการโดยตรงมากกว่าที่แนวทางการศึกษาขบวนการทางสังคมแบบเก่าได้เคยสนใจ นอกจากนี้ ในการพิจารณาความสำเร็จและความล้มเหลวของขบวนการ ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้าร่วม ทั้งของปัจเจกบุคคลและองค์กร จากภายนอกกลุ่มที่ขบวนการเป็นตัวแทนอยู่

McCarthy และ Zald (1977: 1216) ยังกล่าวอีกว่า การอธิบายการเข้าร่วมในกิจกรรมของขบวนการทางสังคม ของปัจเจกบุคคลและองค์กร ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างหนึ่งของทฤษฎีระดมทรัพยากร ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องต้นทุนและกำไร (costs and rewards or benefits) โดยที่ต้นทุนและกำไรนั้น เป็นผลกระทบส่วนใหญ่จากโครงสร้างทางสังคมและกิจกรรมของผู้มีอำนาจ

Klandermans (1984: 583) กล่าวว่า ทฤษฎีระดมทรัพยากรเน้นความมีเหตุมีผลของการเข้าร่วม... การเข้าร่วมในขบวนการทางสังคมจึงไม่ใช่ผลของลักษณะหรือ

³ Oberschall (1973: 25) ได้นิยามคำว่า "ทรัพยากร" ไว้กว้าง ๆ ว่า หมายถึง "สิ่งใดก็ได้ ตั้งแต่ทรัพยากรที่เป็นวัตถุ... ไปจนถึงทรัพยากรที่ไม่ใช่วัตถุ"

Zurcher และ Snow (1981: 469 อ้าง Tilly) กล่าวว่า "ทรัพยากร" อาจได้แก่พลังประชาชน สิ้นค้า อาวุธ คะแนนเสียง และสิ่งอื่น ๆ ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นทรัพยากรที่สามารรถนำไปใช้ในการกระทำเพื่อผลประโยชน์ร่วม

สภาวะทางจิตวิทยาที่มีอยู่ก่อน แต่เป็นผลจากกระบวนการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลที่คนซึ่ง
นำหนักต้นทุนและกำไรของการเข้าร่วม

Zald และ Berger (1978: 829) ได้ศึกษาขบวนการทางสังคมในองค์กร
ต่าง ๆ ได้กล่าวว่า แนวระคมทรัพยากรศึกษาต้นทุนของการเข้าร่วมในขบวนการทางสังคม
รวมทั้งการกระจายของความไม่พึงพอใจ ซึ่งเป็นการศึกษาสิ่งที่เรียกว่า "The risk-reward
ratio" และแนวทางนี้ได้มองการระคมทรัพยากรไม่ว่าจากแหล่งใดก็ตาม เป็นสิ่งสำคัญใน
การศึกษขบวนการทางสังคมในองค์กร

ข้อบกพร่องของแนวทฤษฎีระคมทรัพยากร

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากทฤษฎีระคมทรัพยากรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบ
ทางโครงสร้าง และการระคมทรัพยากรเพื่อการรวมกลุ่ม ตลอดจนตำแหน่งของปัจเจกบุคคล
ในเครือข่ายทางสังคม ดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น ในการกล่าวถึงการเข้าร่วมว่าเป็นผลจากการ
ซึ่งนำหนักต้นทุนและกำไรนั้น ทฤษฎีนี้ได้ให้ความสนใจน้อยมากต่อการซึ่งนำหนักดังกล่าวใน
ระดับปัจเจกบุคคล รวมทั้งไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก กับการปฏิสังสรรค์ระหว่างปัจเจกบุคคล
ซึ่งก่อให้เกิดการระคมพลัง (Klandermans, 1984: 583-584) นอกจากนี้ ทฤษฎีนี้ยัง
ประเมินความสำคัญของความรู้สึกไม่พึงพอใจ และอุดมการณ์ ในฐานะเป็นตัวกำหนดการ
เข้าร่วมในขบวนการทางสังคมต่ำเกินไป (Klandermans, 1984: 584 อ้าง Carden,
Fireman และ Gamson, Useem, Isaac และคนอื่น ๆ)

ข้อบกพร่องดังกล่าวของทฤษฎีระคมทรัพยากร ก่อให้เกิดคำวิพากษ์วิจารณ์ ทั้ง
จากนักทฤษฎีระคมทรัพยากรด้วยกันเอง และจากนักทฤษฎีพฤติกรรมร่วม เช่นที่ Zurcher
และ Snow (1981: 467) ได้วิจารณ์งานของ McCarthy และ Zald (1973, 1977) ว่า
ได้ละเลยองค์ประกอบเกี่ยวกับอุดมการณ์และอารมณ์ ทั้งสองดูเหมือนจะทำให้คำตอบที่ค่อนข้างจะ
ไม่ได้รับการตรวจสอบต่อคำถามที่ว่า "ทำไมคนจึงอุทิศ เวลาและพลังงานให้แก่ขบวนการ" โดย
ทั้งสองได้สรุปว่า "ต้นทุนและกำไรของการเข้าร่วมสามารถอธิบายการเข้าร่วมได้"

Zurcher และ Snow (1981: 468) ยังได้วิจารณ์เกี่ยวกับ การละเลย เรื่องของตัวกระตุ้น (incentive) ของแนวทางนี้ ซึ่งทำให้เกิดลักษณะที่เรียกว่า tautology ของฐานคิดเกี่ยวกับความมีเหตุมีผล คือ การที่คนถูกสมมุติว่าเข้าร่วมหรืออุทิศทรัพยากรส่วนตัว แก่ขบวนการ เพราะจะให้ประโยชน์แก่พวกเขา ซึ่งเป็นการนิยาม การเข้าร่วม รางวัล หรือผลประโยชน์ และความเป็นเหตุเป็นผล ด้วยความหมายเดียวกัน

ข้อวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวนำไปสู่การเรียกร้องให้มีการพัฒนาทฤษฎีนี้ ดังที่ Jenkins (1983: 549) ได้เสนอว่า อนาคตของทฤษฎีระดมทรัพยากรควรจะดำเนินไปใน สองทิศทาง ทิศทางแรก คือ การขยายตัวแบบเกี่ยวกับการเมืองพื้นฐาน เพื่อที่จะให้สัมพันธ์กับ ระบบการปกครองและการบริหารต่าง ๆ ทิศทางที่สอง คือ การปรับปรุงตัวแบบ การระดมพลังพื้นฐาน ให้ดีขึ้น โดยการพัฒนาจิตวิทยาสังคมของพฤติกรรมร่วม ให้ทันสมัยขึ้น

เนื่องจาก ในการศึกษาการเข้าร่วมการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้น คอยสุเทพครั้งนี้ จะศึกษาในแนวจิตวิทยาสังคม จึงได้ทบทวนทฤษฎีหรือตัวแบบที่ได้รับการ พัฒนาในแง่จิตวิทยาสังคมของพฤติกรรมร่วมเท่านั้น และได้เลือก "ทฤษฎีการระดมพลังและการเข้าร่วม" (mobilization and participation) ของ Bert Klandermans ซึ่งได้พัฒนาทฤษฎีแนวจิตวิทยาสังคม โดยผสมผสานการวิเคราะห์ทางจิตวิทยา เข้ากับทฤษฎี ระดมทรัพยากร มาเป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้

2.3 ทฤษฎีการระดมพลังและการเข้าร่วม (Mobilization and Participation Theory) ของ Bert Klandermans (1984: 583-600)

Bert Klandermans ได้สร้างทฤษฎี "การระดมพลัง และ การเข้าร่วม" ขึ้น ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของแนวทางที่ใช้ทฤษฎีจิตวิทยาสังคมแบบเก่าในการ อธิบายขบวนการทางสังคม โดยการผสมผสานการวิเคราะห์ทางจิตวิทยา เข้ากับทฤษฎีการระดม ทรัพยากร ทั้งนี้เพราะ จิตวิทยาสามารถเปิดเผยให้เห็นกระบวนการของการ เข้าร่วมในระดับ

ปัจเจกบุคคล ทั้งในแง่ของการซึ่งนำหนักต้นทุนและกำไรของการเข้าร่วมของปัจเจกบุคคล และการปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างปัจเจกบุคคลที่ก่อให้เกิดการระดมพลัง

จุดมุ่งหมายอีกประการหนึ่งของ Klandermans ในการนำเอาจิตวิทยาสังคมเข้าไปขยายทฤษฎีการระดมทรัพยากร ก็เพื่อหาข้อสรุปที่น่าพอใจยิ่งขึ้นสำหรับ เรื่องของความรู้สึกไม่พึงพอใจและอุดมการณ์ในฐานะเป็นตัวกำหนดการเข้าร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งทฤษฎีจิตวิทยาสังคมแบบเก่าอธิบายเรื่องนี้อย่างคลุมเครือ ในขณะที่ทฤษฎีการระดมทรัพยากรก็ได้ประเมินความสำคัญของความรู้สึกไม่พึงพอใจและอุดมการณ์ต่ำเกินไป Klandermans ได้นำเอาตัวแบบของทฤษฎี expectancy-value⁴ ซึ่งเป็นตัวแบบของการเลือกแบบมีเหตุผล (rational-choice model) มาปรับใช้ โดยเห็นถึงประโยชน์ของ

⁴ Staw (1977: 77-83) ได้กล่าวถึง ตัวแบบ expectancy-value ไว้ว่าเป็นตัวแบบของแรงจูงใจที่เกี่ยวกับการระลึกรู้ (cognitive model of motivation) โดยแรงจูงใจให้บุคคล เข้าร่วมหรือให้ทำงานนั้น สามารถทำนายได้จาก 2 ส่วน คือ

1. จากการที่ปัจเจกบุคคลถูกมองว่า มีความคาดหวังในพฤติกรรมบางอย่างว่าจะให้ผลทั้งในทางบวกและทางลบ
2. จากการที่ปัจเจกบุคคลถูกมองว่า สามารถที่จะประเมินคุณค่าของผลจากพฤติกรรมที่เขารับรู้

Klandermans (1984: 584) กล่าวว่า ตัวแบบ expectancy-value ในสาขาจิตวิทยา ประกอบด้วย มโนทัศน์ต่าง ๆ เช่น ทศนคติ แรงจูงใจ การเลือกและการตัดสินใจ แรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมหนึ่ง ๆ นั้น เป็นผลมาจากความคาดหวังว่าพฤติกรรมนั้นจะนำมาซึ่งผลลัพธ์บางอย่าง รวมทั้งคุณค่าของผลลัพธ์เหล่านั้น ทฤษฎี expectancy-value จึงเป็นทฤษฎีของการเลือกแบบมีเหตุผล

กรอบการศึกษาแบบนี้ว่า จะเป็น เครื่องมือสำหรับวิเคราะห์ความ เชื่อ ความคาดหวัง และทัศนคติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเข้าร่วมในขบวนการทางสังคมอย่าง เป็นระบบ

การปรับทฤษฎี expectancy-value เพื่อนำมาใช้กับการ เข้าร่วมในขบวนการทางสังคมนั้น Klandermans ได้แยกความแตกต่างระหว่าง เรื่องของ ผลประโยชน์ร่วม (collective benefits) กับเรื่องของ ผลประโยชน์ส่วนตัว (selective benefits) ที่มีความสัมพันธ์กับการ เข้าร่วม ทั้งนี้ Klandermans กล่าวว่า เป้าหมายของขบวนการทางสังคมคือสิ่งที่ Olson เรียกว่า "Collective good" หรือ "ผลประโยชน์ของกลุ่ม"⁵ และ Olson กล่าวว่า บังเจกบุคคลที่มี เหตุมีผลจะไม่ เข้าร่วมในการสร้างผลประโยชน์ของกลุ่ม ซึ่งเป็นเป้าหมายของขบวนการทางสังคม นอกเสียจากว่าจะมีแรงกระตุ้นส่วนบุคคล (selective incentives) จูงใจให้ทำเช่นนั้น ดังนั้น การแยกความแตกต่างของความสัมพันธะระหว่างการ เข้าร่วมกับผลประโยชน์ร่วม กับความสัมพันธะระหว่างการ เข้าร่วมกับผลประโยชน์ส่วนตัว จะ เป็นการทดสอบคำกล่าวของ Olson ดังกล่าว

ในส่วนของความสัมพันธะระหว่างผลประโยชน์ร่วมกับการ เข้าร่วมนั้น Klandermans ได้อ้าง Gamson (1975) และ Schwartz (1976) ที่กล่าวว่า ประชาชน เข้าร่วม ในกิจกรรมที่จะสร้างผลประโยชน์ของกลุ่ม เมื่อ เขาตระหนักว่า ผลประโยชน์นั้นจะไม่ สามารถสร้างขึ้นได้เลยหากทุก ๆ คน ได้แต่ปั่งอยู่เฉย ๆ และรอให้คนอื่นทำบางสิ่งบางอย่างเท่านั้น และอ้าง Schwartz (1976) และ Oberschall (1980) ที่เพิ่ม เติม เรื่องของ "โอกาสของความสำเร้จ" (probability of success) ในการวิเคราะห์ของ

⁵ Olson (1973: 113 อ้าง Oberschall) ให้ความหมายของ "collective good" หรือ "ผลประโยชน์ของกลุ่ม" ไว้ว่า คือ สิ่งซึ่งผลกำไรของมันจะเป็นของทุกคนในกลุ่ม แม้แต่คนที่ไม่ได้มีส่วน ในการลงทุนก็จะมีส่วนได้รับผลกำไรนั้นด้วย

Oberschall (1980) โอกาสของความสำเร็จมีความสัมพันธ์กับจำนวนผู้เข้าร่วม นอกจากนั้น ยังชี้ให้เห็นว่า คำถามสำคัญสำหรับบุคคลก็คือ การเข้าร่วมของตัว เขานั้นจะมีส่วนอะไรในโอกาสของความสำเร็จ ดังนั้น จากสมมุติฐานของความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนผู้เข้าร่วมกับโอกาสของความสำเร็จนี้ การมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลในฐานะเป็นส่วนประกอบหนึ่งของจำนวนผู้เข้าร่วม จึงสามารถเกิดขึ้นได้

อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวไม่ได้กล่าวถึงเรื่องพื้นฐานที่ว่า "บุคคลต้องตัดสินใจเข้าร่วมในขณะที่เขาไม่รู้ว่าคนอื่น ๆ จะเข้าร่วมหรือไม่" ซึ่งเรื่องนี้ Klandermans กล่าวว่าจะสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยจิตวิทยาสังคม นั่นคือ แม้คนจะไม่รู้ว่าคนอื่น ๆ จะทำอะไร แต่เขามีความคาดหวัง (expectations) และด้วยความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนอื่นนี้ คนจะประเมินความเป็นไปได้ของความสำเร็จและการมีส่วนร่วมของเขาในความสำเร็จนั้น

Klandermans ได้ผสมผสานแนวคิดดังกล่าวข้างต้น เข้ากับ เรื่องความคาดหวัง จึงแบ่งประเภทของความคาดหวังที่ว่า การเข้าร่วมจะช่วยสร้างผลประโยชน์ของกลุ่มออก เป็น 3 ประเภท คือ

- 1) ความคาดหวังเกี่ยวกับจำนวนผู้เข้าร่วม
- 2) ความคาดหวังเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนเองในโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ
- 3) ความคาดหวังว่าความสำเร็จขึ้นอยู่กับจำนวนผู้เข้าร่วม

นอกจากนั้น จากการใช้ทฤษฎี expectancy-value ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญของทฤษฎี คือ ผลที่คาดหวัง (expected outcomes) กับค่าของผลเหล่านั้น (value of these outcomes) เนื่องจากทฤษฎีนี้พยายาม เชื่อมโยงการกระทำเข้ากับความน่าสนใจหรือความไม่น่าปรารถนาของผลที่คาดหวังซึ่งบุคคลได้รับรู้มา โดยค่าและความคาดหวังนี้จะมี ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หรือประกอบเข้าด้วยกันในลักษณะทวีคูณ (multiplicative way) ทำให้ Klandermans ตั้งสมมุติฐานได้ว่า ค่าของผลประโยชน์ของกลุ่ม (value of

collective good) เป็นผลของความ เชื่อหรือความคาดหวังว่า ผลประโยชน์ของกลุ่มนั้น เป็น เครื่องมือหรือวิธีการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (instrumentality for social changes) ซึ่งเป็นเป้าหมายของขบวนการทางสังคม กับเป็นผลมาจากการให้คุณค่าต่อการ เปลี่ยนแปลงนั้น ทั้งนี้ การที่บุคคลจะมีความคิด ความเชื่อ ว่า ผลประโยชน์ของกลุ่มจะเป็น เครื่องมือหรือวิธีการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ บุคคลต้องมีความรู้เกี่ยวกับผล- ประโยชน์ของกลุ่มนั้น

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างการ เข้าร่วมกับต้นทุนและกำไรส่วนบุคคลนั้น Klandermans กล่าวว่า ความคาดหวังเกี่ยวกับต้นทุนและกำไรซึ่งเป็นตัวกระตุ้นส่วนบุคคลและ คุณค่าของตัวกระตุ้นเหล่านี้มีอิทธิพลโดยตรงต่อความ เต็มใจ เข้าร่วม ที่สำคัญคือ Klandermans ได้แยกความแตกต่างระหว่างแรงกระตุ้นที่เป็น ปฏิกริยาที่คาดได้ของบุคคลนัยสำคัญ (expected reactions of significant others) กับต้นทุนและกำไรทางวัตถุที่คาดได้ (expected material cost and benefits) เช่น เงินตรา เวลา การถูกจับกุม และความ เพลิดเพลิน เป็นต้น

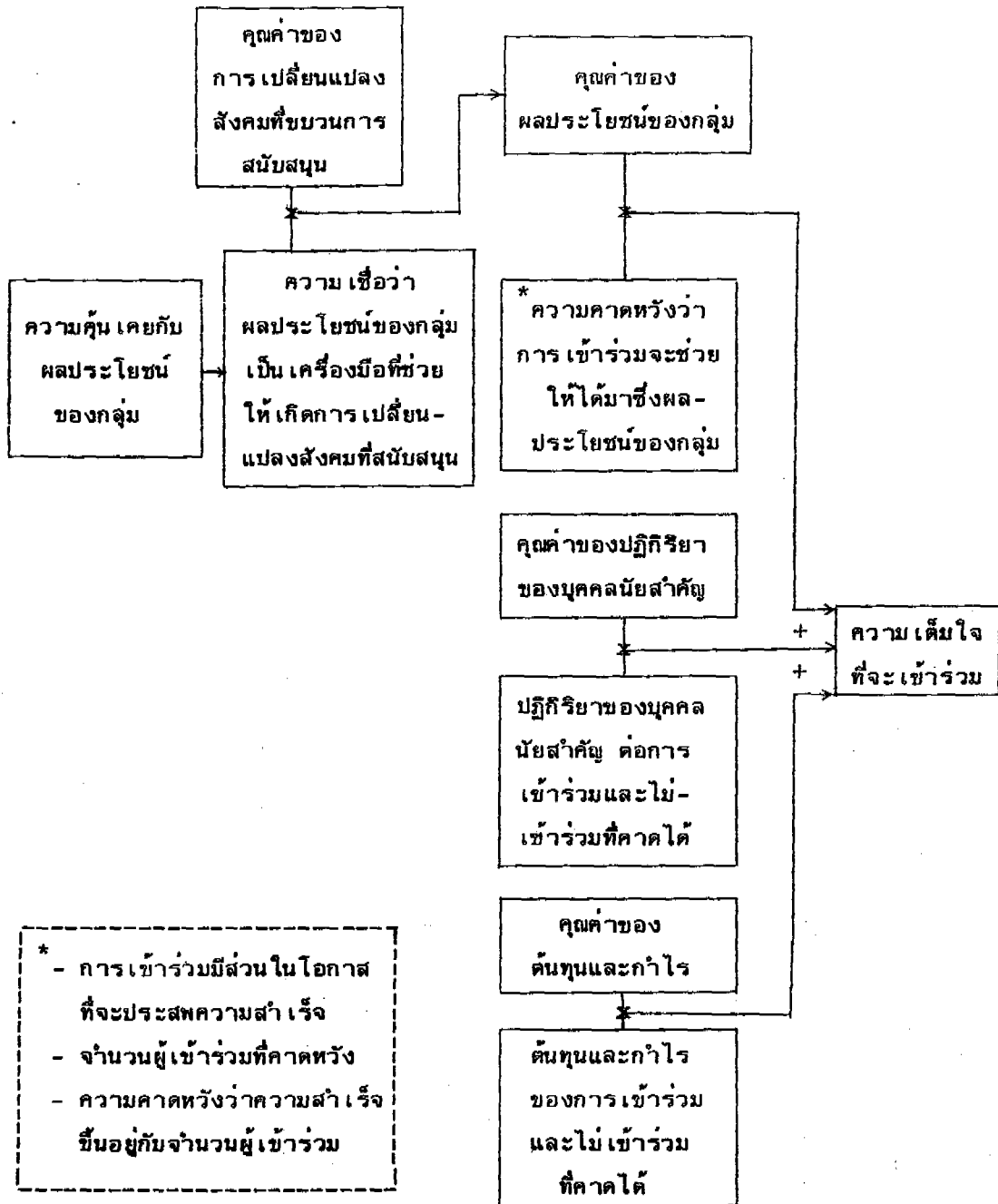
สรุปทฤษฎีของ Klandermans ได้ว่า "ความเต็มใจที่จะ เข้าร่วม" (willingness to participate) ซึ่งเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการ เข้าร่วมที่เขา เลือกศึกษานั้น เป็นผลมาจาก

- 1) ความคาดหวังว่าการ เข้าร่วมจะช่วยสร้างผลประโยชน์ของกลุ่มกับคุณค่า ของผลประโยชน์ของกลุ่ม ซึ่งประกอบกันเป็น "แรงจูงใจร่วม" (collective motives)
- 2) ต้นทุนและกำไรส่วนบุคคลที่คาดได้ กับคุณค่าของต้นทุนและกำไร เหล่านี้ ซึ่งแบ่งออกเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับปฏิกริยาของบุคคลนัยสำคัญ ที่เรียกว่า "แรงจูงใจทางสังคม" (social motives) และในส่วนที่เป็นต้นทุนและกำไรทางวัตถุ ที่เรียกว่า "แรงจูงใจทาง วัตถุ" (reward motives)

ความคาดหวังหรือความเชื่อในการเป็นเครื่องมือ (instrumentalities) กับคุณค่าจะประกอบกัน ในลักษณะทวีคูณ (multiplicative) ซึ่งหมายความว่า ความคาดหวังหรือความเชื่อในการเป็น เครื่องมือกับคุณค่านั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่น ถ้าความคาดหวังหรือความเชื่อไม่มี คุณค่าก็จะมีไม่ได้ด้วย เป็นต้น และแรงจูงใจทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ แรงจูงใจร่วม แรงจูงใจทางสังคม และแรงจูงใจทางวัตถุ จะประกอบกัน ในลักษณะ เสริมซึ่งกันและกัน (additive) ซึ่งหมายความว่า แรงจูงใจทั้ง 3 ชนิด สามารถจะทดแทนซึ่งกันและกันได้ ทั้งนี้เขียน เป็นสมมุติฐาน ได้ดังนี้

- 1) บุคคลจะไม่ให้คุณค่าแก่ผลประโยชน์ของกลุ่ม ถ้าเขาไม่เชื่อว่าผลประโยชน์ของกลุ่มนั้นจะเป็น เครื่องมือหรือวิธีการในการเปลี่ยนแปลงสังคมที่เขาให้คุณค่า หรือเขาไม่ได้ให้คุณค่าต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมที่ขบวนการสนับสนุนอยู่
- 2) ถ้าบุคคลไม่ให้คุณค่าแก่ผลประโยชน์ของกลุ่ม แรงจูงใจร่วมก็จะมี
- 3) แรงจูงใจร่วมจะไม่มีเช่นกัน ถ้าบุคคลไม่มีความคาดหวังว่าการเข้าร่วมจะช่วยสร้างผลประโยชน์ของกลุ่ม นั่นคือ บุคคลจะไม่ได้รับการจูงใจโดยผลประโยชน์ของกลุ่ม ถ้าเขาไม่รู้สึว่าการเข้าร่วมของเขาจะมีส่วนในโอกาสของความสำ เร็จ หรือไม่เชื่อว่าจะมีคนอื่นเข้าร่วมเพียงพอ หรือไม่รู้สึว่าจะมีโอกาสของความสำ เร็จ แม้ว่าจะมีคนจำนวนมากเข้าร่วม
- 4) ถ้าแรงจูงใจร่วมอ่อนแอ แรงจูงใจทางสังคมและ/หรือแรงจูงใจทางวัตถุจะต้อง เข้มแข็งจนกระทั่งบุคคลเต็ม ใจที่จะ เข้าร่วม
- 5) ถ้าแรงจูงใจร่วม เข้มแข็ง แรงจูงใจทางสังคมและ/หรือแรงจูงใจทางวัตถุสามารถอ่อนแอได้ โดยบุคคลยังเต็ม ใจ เข้าร่วม

ทฤษฎี "ความเต็มใจที่จะเข้าร่วม" เขียน เป็นผังได้ดังนี้

x หมายความว่า ความสัมพันธ์แบบทวีคูณ (multiplicative)
 + หมายความว่า ความสัมพันธ์แบบเพิ่มพูน (additive)

นอกจากทฤษฎี "ความเต็มใจที่จะเข้าร่วม" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎี "การระดมพลัง และ การเข้าร่วม" ของ Klandermans แล้ว ในส่วนของการระดมพลัง (mobilization) Klandermans กล่าวถึง องค์ประกอบ 2 อย่างที่องค์การของขบวนการทางสังคมพยายามจะจุดใจคนให้สนับสนุนองค์การ โดยใช้เครื่องมือที่เป็นทั้งทางวัตถุและไม่ใช้วัตถุ องค์ประกอบดังกล่าวได้แก่

1) Consensus mobilization คือ กระบวนการที่ขบวนการทางสังคมพยายามที่จะให้ประชาชนสนับสนุนในความคิดของขบวนการ กระบวนการนี้ประกอบด้วย ผลประโยชน์ของกลุ่ม คือ collective good ยุทธวิธีของขบวนการ การเผชิญหน้ากับฝ่ายตรงข้าม และผลที่จะได้รับ Klandermans กล่าวว่า ความสำเร็จของกระบวนการระดมพลัง เพื่อให้เกิดการเห็นพ้องในความคิดของขบวนการนี้ สามารถวัดได้จากความรู้และการให้คุณค่าในผลประโยชน์ของกลุ่มเหล่านี้ ทั้งนี้ คนจะให้คุณค่าแก่ผลประโยชน์ของกลุ่มหรือไม่ ขึ้นอยู่กับกระบวนการระดมพลังประสบความสำเร็จในการทำให้คนเหล่านั้น เชื่อว่าผลประโยชน์นั้น เป็น เครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมที่เขาให้คุณค่าหรือไม่

2) Action mobilization คือ กระบวนการที่องค์การของขบวนการทางสังคม เรียกร้องให้ประชาชนเข้าร่วม การระดมพลังเพื่อให้เกิดการกระทำนี้ รวมถึง การจุดใจให้คนเข้าร่วม ซึ่งอาจใช้หลายวิธีทาง ทั้งการดึงดูดด้วย แรงจูงใจร่วม แรงจูงใจทางสังคม และแรงจูงใจทางวัตถุ โดยองค์การของขบวนการพยายามที่จะทำให้ต้นทุนของการเข้าร่วมน้อยที่สุด ในขณะที่พยายามทำให้ผลกำไรจากการเข้าร่วมสูงสุด เท่าที่จะทำได้ นอกจากนั้น ขบวนการยังมีวิธีการทางอ้อมในการควบคุมต้นทุนและกำไรของการเข้าร่วม โดยการเลือกชนิดของการกระทำและสถานที่ที่จะกระทำ (type of action and scene) ซึ่งขบวนการสามารถกำหนดต้นทุนและกำไรของการเข้าร่วมได้

Klandermans ยังกล่าวว่า กระบวนการที่ขบวนการทางสังคมพยายามให้ประชาชนสนับสนุนความคิดของขบวนการ ไม่จำเป็นต้องไปด้วยกันกับกระบวนการระดมพลัง เพื่อให้เกิดการกระทำ แต่การระดมพลังเพื่อให้เกิดการกระทำไม่สามารถจะกระทำได้โดยปราศจากการทำให้ประชาชนสนับสนุนความคิดของขบวนการ

การวิจัยเกี่ยวกับการรณรงค์เพื่อระดมพลังของ Klandermands

Klandermands ได้นำเอาทฤษฎี "การระดมพลัง และการเข้าร่วม" ไปใช้ ในการวิจัยเกี่ยวกับการรณรงค์เพื่อระดมพลังของขบวนการสหภาพ ขบวนการของสตรี และ ขบวนการเพื่อสันติภาพ

ในที่นี้จะยกตัวอย่างผลการวิจัย จากการศึกษาผลกระทบของการรณรงค์เพื่อ ระดมพลังคนงานของสหภาพแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่ชื่อ The Deutch Union Federation ซึ่ง เป็นสหภาพแรงงานอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ เนเธอร์แลนด์ การศึกษาดังนี้เป็นการศึกษาวิจัยระยะยาว (longitudinal study) เนื่องจากการ รณรงค์ เริ่มใน เดือนสิงหาคม ปี 1978 และสิ้นสุด เมื่อเดือนมิถุนายน ปี 1979

ผลการวิจัย

1) การทดสอบทฤษฎี

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คุณค่าหรือทัศนคติ ต่อผลประโยชน์ของกลุ่ม ซึ่งในกรณีนี้ศึกษานี้ คือ การลดสัปดาห์การทำงาน กับ ความ เชื่อ เกี่ยวกับการ เป็น เครื่องมือของผลประโยชน์ของกลุ่ม ในการช่วยให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ ซึ่งได้แก่ การลดการว่างงานอย่างมีนัยสำคัญ จากการสัมภาษณ์ทั้ง 5 ครั้ง และจากการ วิเคราะห์ถดถอย (regression) พบว่า แรงจูงใจร่วม แรงจูงใจทางสังคม และแรงจูงใจ ทางวัตถุ มีส่วนในการผันแปรของความเต็มใจที่จะ เข้าร่วม ทั้งในการกระทำแบบรุนแรง (militant action) และการกระทำแบบปานกลาง (moderate action) อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงว่า ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนทฤษฎี

2) การประเมินผลการรณรงค์

จากการวัดความสำเร็จของกระบวนการระดมพลังเพื่อ ให้ เกิดการ

เห็นพ้องต้องกัน (consensus mobilization) จากการกระจายของความรู้เกี่ยวกับผลประโยชน์ของกลุ่มในช่วงเวลาต่าง ๆ และจากการคงอยู่ของความเชื่อเกี่ยวกับการเป็นเครื่องมือที่ช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมของผลประโยชน์ของกลุ่ม พบว่า ทั้งความรู้และความเชื่อดังกล่าวลดลง ซึ่งแสดงว่า การรณรงค์ประสบความสำเร็จเพียงเล็กน้อยในความพยายามที่จะได้มาซึ่งการสนับสนุน ในความคิดของขบวนการ

จากการวัดความสำเร็จของการรณรงค์ เพื่อให้คน เข้าร่วมในขบวนการ (action mobilization) โดยดูจากความเต็มใจที่จะเข้าร่วมในช่วงเวลาต่าง ๆ ที่ศึกษา พบว่า ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมของกลุ่มตัวอย่างลดลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งหมดไปในที่สุด แสดงว่าสภาพประสบความสำเร็จเพียงเล็กน้อยในการระดมสมาชิกของตน ซึ่งจากการวิเคราะห์ถึงสาเหตุ พบว่า นอกจากจะเป็นเพราะคุณค่าของผลประโยชน์ของกลุ่มได้หมดไป เนื่องจากความล้มเหลวของกระบวนการระดมพลังเพื่อให้เกิดการเห็นพ้องต้องกันแล้ว พบว่าความคาดหวังว่าการเข้าร่วมของเขาจะช่วยให้ได้มาซึ่งเป้าหมาย คือผลประโยชน์ของกลุ่มได้หมดไป ซึ่งไม่ได้เป็น เพราะว่าเขาไม่เชื่อว่าการเข้าร่วมของตนจะมีส่วนในโอกาสของความสำเร็จ แต่เป็น เพราะพวกเขาไม่มีความเชื่อในทางไม่ดีเกี่ยวกับจำนวนผู้เข้าร่วมและโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ แม้ว่าจะมีคนจำนวนมาก เข้าร่วม

ในการอธิบายการเข้าร่วมการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าของชาวเชียงใหม่ ด้วยปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาริวิจัยครั้งนี้ ได้พิจารณาเอาแนวคิดจากทฤษฎีของ Klandermans ที่เป็นการพัฒนาแนวจิตวิทยาสังคมในการอธิบายการเข้าร่วมขบวนการทางสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ทั้งนี้ เพราะ

การนำเอาจิตวิทยาสังคม เข้าไปขยายทฤษฎีระดมทรัพยากรของ Bert Klandermans เป็นการแก้ไขจุดอ่อนแอของทั้งสองแนวทาง คือ จุดอ่อนของทฤษฎีระดมทรัพยากรที่มองการเข้าร่วมว่าเป็นผลจากการชักนำหนักต้นทุนและกำไร แต่ให้ความสนใจน้อยมากต่อการชักนำหนักเหล่านี้ของปัจเจกบุคคล และไม่ให้ความสนใจมากนักกับการปฏิสังสรรค์

ระหว่างปัจเจกบุคคลที่ก่อให้เกิดการระดมพลัง สามารถแก้ไขได้ด้วยการศึกษาทางจิตวิทยาสังคม ซึ่งทำให้สามารถศึกษาวิเคราะห์ในระดับบุคคลได้ และโดยมีการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคลเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ การศึกษามัจฉัยทางจิตวิทยาสังคมยังเป็นการให้ความสำคัญกับเรื่องของ อารมณ์ ความรู้สึก และอุดมการณ์ ในฐานะเป็นตัวกำหนดการเข้าร่วมที่ทฤษฎีระดมทรัพยากรได้ละเลย นอกจากนี้ ทฤษฎี expectancy-value ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ ผลที่คาดได้ (expected outcomes) และค่าของผลเหล่านั้น (value of these outcomes) ซึ่งรวมกันเป็นแรงจูงใจให้คนเข้าร่วมที่ Klandermans นำมาปรับใช้เพื่ออธิบาย "ความเต็มใจที่จะเข้าร่วม" โดยผสมผสานกับแนวความคิดของนักทฤษฎีหลาย ๆ ท่าน เช่น ของ Schwartz และ Oberschall เกี่ยวกับ "โอกาสที่จะประสบความสำเร็จ" ที่มีความสัมพันธ์กับจำนวนผู้ที่เข้าร่วม ตลอดจนการแยกความแตกต่างระหว่างผลประโยชน์ร่วม กับผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้คนเต็มใจเข้าร่วม เป็นต้น เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า มัจฉัยทางจิตวิทยาสังคมที่เป็นองค์ประกอบในการอธิบาย การตัดสินใจ เข้าร่วมขบวนการทางสังคมควรมีอะไรบ้าง และควรจะเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไรบ้าง ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการอธิบายการเข้าร่วมการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าครั้งนี้ได้

3. ข้อเสนอในการวิจัย

จากการนำเอาแนวคิดจากทฤษฎีของ Klandermans มาปรับใช้ในการศึกษาการเข้าร่วมการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าของชาวจังหวัด เชียงใหม่ ทำให้การศึกษารุ่นนี้มีข้อเสนอในการวิจัย ดังนี้

- 1) การที่บุคคลเข้าร่วมการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้า นั้น เป็นอิทธิพลจากการที่บุคคลได้มีการชั่งน้ำหนักต้นทุนและกำไร หรือผลได้ผลเสียของการเข้าร่วมที่เขารับรู้ ผลจากการชั่งน้ำหนักดังกล่าว เป็นแรงจูงใจให้คนเข้าร่วมการคัดค้าน
- 2) ต้นทุนและกำไรหรือผลได้ผลเสียของการเข้าร่วมที่บุคคลรับรู้ นั้น มีทั้งที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนรวม (collective benefits) กับที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนบุคคล

(selective benefits) ซึ่งผลจากการชั่งน้ำหนักผลได้ผลเสียส่วนรวมนั้น จะเป็นแรงจูงใจที่เรียกว่า แรงจูงใจร่วมหรือแรงจูงใจจากกลุ่ม (collective motives) ส่วนผลของการชั่งน้ำหนักผลได้ผลเสียส่วนบุคคลนั้นจะเป็นแรงจูงใจที่เรียกว่า แรงจูงใจส่วนบุคคล (selective motives)

3) ในการศึกษากระบวนการที่บุคคลชั่งน้ำหนักต้นทุนกำไร หรือผลได้ผลเสียของการเข้าร่วมดังกล่าว ศึกษาได้จากการที่บุคคลคาดหวังจะได้รับผลอย่างไรจากการเข้าร่วมกับการที่บุคคลให้ค่าต่อผลที่คาดว่าจะได้รับนั้นอย่างไร

4) ในส่วนของการศึกษาการชั่งน้ำหนักผลได้ผลเสียส่วนรวม ศึกษาได้จากการที่บุคคลให้คุณค่าต่อผลที่คาดว่าจะได้รับจากการคัดค้าน หรือผลประโยชน์ของกลุ่ม (collective good) นั่นคือ การระงับสร้างกระเช้าลอยฟ้า หรือในทางกลับกันคือ การที่บุคคลมีทัศนคติทางลบต่อการสร้างกระเช้าลอยฟ้า หรือมีความ เชื่อว่า การสร้างกระเช้าลอยฟ้าจะมีผลในทางลบต่อสิ่งที่กลุ่มคัดค้านสนับสนุนอยู่ ซึ่งในกรณีนี้ก็คือ การอนุรักษ์ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีและสภาพแวดล้อม ทัศนคติทางลบต่อการสร้างกระเช้าลอยฟ้านี้น่าจะมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าของบุคคลนั้น อย่างไรก็ตาม การที่บุคคลจะมีทัศนคติทางลบต่อการสร้างกระเช้าลอยฟ้า เขาน่าจะให้คุณค่าหรือมีทัศนคติทางบวกต่อการอนุรักษ์ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสภาพแวดล้อม ด้วย

นอกจากนั้น เราสามารถศึกษาการชั่งน้ำหนักผลได้ผลเสียส่วนรวมได้จาก ความคาดหวังเกี่ยวกับการเข้าร่วมของตนเองกับคนอื่น ๆ จำนวนมาก ที่จะมีส่วนในโอกาสที่การระงับสร้างกระเช้าลอยฟ้าจะประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย ความคาดหวังเกี่ยวกับการเข้าร่วมของตนเองว่าจะมีส่วนในโอกาสของความสำเร็จอย่างไร จำนวนผู้เข้าร่วมที่คาดหวัง และความสำเร็จที่คาดหวังถ้ามีคนจำนวนมาก เข้าร่วม ความคาดหวังในทางที่ติดต่อกันเหล่านี้ น่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมการคัดค้านของบุคคล

วิทยาลัยมหาดไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาดไทย

404445

5) ในส่วนของการศึกษาการซึ่งนำหนักผลได้ผลเสียส่วนบุคคลนั้น สามารถศึกษาได้จากความคาดหวังในปฏิกริยาของบุคคลนัยสำคัญที่มีต่อการเข้าร่วมของบุคคล ซึ่งในกรณีนี้จะศึกษาบุคคลนัยสำคัญที่เป็นคนในครอบครัวและเพื่อนร่วมอาชีพ การที่บุคคลคาดหวังว่า คนในครอบครัวและเพื่อนร่วมอาชีพจะมีปฏิกริยาในทางที่ดีต่อการเข้าร่วมชุมนุมคัดค้านของเขา น่าจะมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมการคัดค้านของบุคคลนั้น

นอกจากนั้นยังสามารถศึกษาได้จากความคาดหวังเกี่ยวกับการได้มา หรือการสูญเสียผลประโยชน์ที่เป็นวัตถุ จากการเข้าร่วม ซึ่งในกรณีนี้จะศึกษาผลประโยชน์ทางวัตถุที่เกี่ยวกับผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพ และเวลา การที่บุคคลคาดหวังว่าการไม่เข้าร่วมการคัดค้านจะทำให้เขาสูญเสียผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพของเขา และเขาไม่คิดว่าจะเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์จากการเข้าร่วม น่าจะมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมการคัดค้านของบุคคลนั้น

6) เนื่องจากต้นทุนและกำไร หรือผลได้ผลเสียของการ เข้าร่วมที่บุคคลรับรู้ดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดนั้น อาจจะเป็นอิทธิพลจากการชักจูง (persuasion) ซึ่ง Klantermans (1984: 584) ก็ได้กล่าวว่า การชักจูงนี้เป็นสิ่งสำคัญของการรณรงค์เพื่อระดมพลังในการคัดค้านทุกกรณี โดยองค์กรของการคัดค้านจะพยายามชักจูงหรือ เรียกร้องให้ประชาชนสนับสนุนการคัดค้าน ซึ่งมีทั้งการสนับสนุนหรือเห็นพ้องกับความคิดของกลุ่มคัดค้าน และการสนับสนุนโดยเข้าร่วมการคัดค้าน

ในส่วนของการชักจูงให้ประชาชน เห็นพ้องหรือสนับสนุนความคิดของกลุ่มคัดค้าน หรืออาจเรียกว่า การชักจูงใจ นั้น เป็นการที่กลุ่มคัดค้านพยายามให้ประชาชนรู้จักและเห็นคุณค่าในผลประโยชน์ของกลุ่ม (collective good) ซึ่งในกรณีนี้คือ การระงับสร้างกระเช้าลอยฟ้า การชักจูงนี้อาจทำได้หลาย ๆ วิธี เช่น การเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูล เกี่ยวกับผลเสียของการสร้างกระเช้าลอยฟ้า เหตุผลของการคัดค้าน ทั้งทางหน้าหนังสือพิมพ์ ใบปลิว ไปสเตอร์ การอภิปราย ไปจนถึงการชักจูงด้วยคำพูด เป็นต้น ซึ่งหากประชาชนได้รู้จักและเห็นคุณค่าของการระงับการสร้างกระเช้าลอยฟ้าแล้ว น่าจะมีส่วนทำให้ประชาชนตัดสินใจ เข้าร่วมการคัดค้าน

การสร้างกระเช้าลอยฟ้า ดังนั้นจึงควรศึกษาว่า ประชาชนชาว เชียงใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากการชักจูงใจนี้อย่างไร หรือไม่

สำหรับการชักจูงให้ประชาชน เข้าร่วมการคัดค้าน เป็นการที่กลุ่มคัดค้านพยายาม เรียกร้องให้ประชาชน เข้าร่วมการคัดค้าน ซึ่งอาจใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี เช่นกัน เช่น การเผยแพร่ข่าวสารที่เป็นการชักชวนโดยตรงให้เข้าร่วมการคัดค้าน ทั้งทางหน้าหนังสือพิมพ์ ใบปลิว โปสเตอร์ ไปจนถึงการชักชวนด้วยคำพูด ซึ่งอาจกระทำไปพร้อม ๆ กับการพยายามชักจูงด้านความคิด หรือแยกกระทำก็ได้ การได้รับการชักชวนโดยตรงให้เข้าร่วมการคัดค้านที่บุคคลได้รับนี้ น่าจะมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมการคัดค้านของบุคคลนั้น ดังนั้นจึงควรศึกษาว่า ประชาชนชาว เชียงใหม่ได้รับอิทธิพลจากการชักชวนให้เข้าร่วมการคัดค้านอย่างไร หรือไม่ หากประชาชน เชียงใหม่ที่เข้าร่วมการคัดค้านที่ผ่านมาได้รับอิทธิพลจากการชักจูงแล้ว น่าจะพบว่าในบรรดาผู้ที่เข้าร่วมการคัดค้านที่ผ่านมา นั้น มีสัดส่วนของผู้ที่ได้รับอิทธิพลจากการชักจูงมาก มากกว่าสัดส่วนของผู้ที่ได้รับอิทธิพลจากการชักจูงน้อย

4. ตัวแปรในสมมุติฐานการวิจัย

จากข้อเสนอในการวิจัยข้างต้น สามารถกำหนดตัวแปรในสมมุติฐานการวิจัยได้ ดังนี้

1) ตัวแปรตาม คือ การ เข้าร่วมการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ

หมายถึง การ เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ

2) ตัวแปรอิสระ มี 6 ตัวแปร ได้แก่

2.1) ทัศนคติต่อการอนุรักษ์ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสภาพแวดล้อม

หมายถึง การที่บุคคลให้คุณค่าต่อการอนุรักษ์ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสภาพแวดล้อม

การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ ซึ่งหมายรวมถึง การป้องกัน การรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย⁶

การอนุรักษ์ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสภาพแวดล้อม หมายถึง การดูแลรักษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสภาพแวดล้อม ให้คงคุณค่าไว้

2.2) ทศนคติทางลบต่อการสร้างกระเช้าลอยฟ้า หมายถึง ความเชื่อว่าการสร้างกระเช้าลอยฟ้าจะมีผลในทางลบต่อคุณค่าดั้งเดิมของศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสภาพแวดล้อม

2.3) ความคาดหวังในทางที่ดีต่อโอกาสที่การคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้า จะประสบความสำเร็จ หากตนเองและคนอื่น ๆ จำนวนมาก เข้าร่วมการคัดค้าน หมายถึง การที่บุคคลมีความคาดหวังว่า การเข้าร่วมการคัดค้านทั้งของตนเองและผู้อื่น รวมกันจำนวนมาก ๆ จะช่วยให้การระงับสร้างกระเช้าลอยฟ้าประสบความสำเร็จ

2.4) ความคาดหวังในปฏิภริยาเชิงบวกของคนในครอบครัวและเพื่อนร่วมอาชีพต่อการเข้าร่วมการคัดค้าน หมายถึง การที่บุคคลมีความคาดหวังว่า หากตนเองเข้าร่วมการคัดค้านแล้ว คนในครอบครัวและเพื่อนร่วมอาชีพของเขาจะมีปฏิภริยาในทางที่ดีหากตนเองเข้าร่วมการคัดค้าน

⁶ กรมศิลปากร (2528: 1) ได้ให้ความหมาย การสงวนรักษา การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะ ไว้ว่า

การสงวนรักษา หมายถึง การดูแลรักษาไว้ตามสภาพของ เดิมเท่าที่เป็นอยู่ และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป

การปฏิสังขรณ์ หมายถึง การทำให้กลับคืนสู่สภาพที่เคยเป็นมา

การบูรณะ หมายถึง การซ่อมแซมให้มีรูปทรงลักษณะกลมกลืน เหมือนของ เดิมมากที่สุด เท่าที่จะมากได้ แต่ต้องแสดงความแตกต่างของสิ่งที่มีอยู่ เดิมและสิ่งที่ทำขึ้นใหม่

2.5) ความคาดหวัง เกี่ยวกับการได้มาหรือสูญเสียผลประโยชน์ทางวัตถุจากการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมการคัดค้าน หมายถึง การที่บุคคลมีความคาดหวังว่าหาก เขาไม่เข้าร่วมคัดค้านแล้ว จะทำให้เขาสูญเสียผลประโยชน์ทางวัตถุ ได้แก่ ผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพ และเขาจะไม่สูญเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์หาก เข้าร่วมการคัดค้าน

2.6) อิทธิพลของการชักจูง หมายถึง การที่บุคคลได้รับข่าวสาร ไม่ว่าจะโดยคำพูดหรือสัญลักษณ์ แล้วข่าวสารนั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงจิตใจ คือ ทำให้เกิดทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยม รวมทั้งมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้น ในทางที่ผู้ที่ส่งข่าวสารต้องการ⁷

5. สมมุติฐานการวิจัย

จากข้อ เสนอในการวิจัยดังกล่าวข้างต้น อาจกำหนดสมมุติฐานในการวิจัยครั้งนี้ได้ ดังนี้

- 1) การที่บุคคลมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสภาพแวดล้อม ในทางบวกมาก น่าจะมีอิทธิพลทำให้บุคคลนั้นมีทัศนคติทางลบต่อการสร้างกระเช้าลอยฟ้า เป็นอย่างมาก
- 2) การที่บุคคลมีทัศนคติทางลบต่อการสร้างกระเช้าลอยฟ้า เป็นอย่างมาก น่าจะมีอิทธิพลทำให้บุคคลนั้น เข้าร่วมการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าในระดับลึก
- 3) การที่บุคคลมีความคาดหวังในทางที่ดี เป็นอย่างมากต่อโอกาสที่การคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าจะประสบความสำเร็จหากคนเองและคนอื่น ๆ จำนวนมาก เข้าร่วมด้วย น่าจะมีอิทธิพลทำให้บุคคลนั้น เข้าร่วมการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าในระดับลึก

⁷ Herbert W. Simons, "The Carrot and Stick as Handmaidens of Persuasion in Conflict Situation", in Miller R. Gerald and Simons W. Herbert (eds.), Perspectives on Communication in Social Conflict, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1974, p. 175

4) การที่บุคคลมีความคาดหวังว่าคนในครอบครัวและเพื่อนร่วมอาชีพจะมีปฏิกริยาทางบวก เป็นอย่างมากต่อการ เข้าร่วมการคัดค้านของคน น่าจะมีอิทธิพลทำให้บุคคลนั้น เข้าร่วมการคัดค้านในระดับลึก

5) การที่บุคคลมีความคาดหวังที่จะได้มาหรือสูญเสียผลประโยชน์ทางวัตถุ จากการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมการคัดค้านมาก น่าจะมีอิทธิพลทำให้บุคคลนั้น เข้าร่วมการคัดค้านในระดับลึก

6) ในบรรดาผู้ที่เข้าร่วมการคัดค้านน่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ได้รับอิทธิพลจากการชักจูงมากกว่าสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้รับอิทธิพลจากการชักจูง

จากสมมุติฐานข้างต้น อาจ เขียน เป็นผังได้ดังนี้

